

CUVÂNT ÎNAINTE

Erudiție și acuitate analitică

Autoarea incitantei lucrări în discuție este cadru didactic valoros al Departamentului Pentru Pregătirea Personalului Didactic, din cadrul Universității de Vest din Timișoara, unde desfășoară o activitate importantă, cu pasiune și dăruire. A fi profesor și a coordona, în același timp, practica pedagogică a studenților sunt două componente complementare ale muncii la catedră a autoarei, care, în cazul ei, ilustrează o autentică vocație intelectuală, pe care o regăsim subtil prezentă în subtextul cărții sale.

Lucrarea, *O ipostază a spiritualității românești: Banatul și cultura activă. Reflectări în presa românească cu preocupări pedagogice (1860-1918)*, demonstrează o vie curiozitate în planul cunoașterii și capacitatea de a se informa interdisciplinar. Erudiția este caracteristica majoră a cercetării, dublată de interesul pentru construcția în plan teoretic. Demersul pune în valoare câmpul de probleme atât

de dificile și de importante, aflate în strânsă relație cu preocupările didactice și științifice ale autoarei. Cartea demonstrează astfel cristalizarea unei zone de investigare, revelatoare pentru interesele sale de cercetare, demonstrând o perspectivă originală asupra unui domeniu mai puțin investigat. Este vorba de conjugarea dintre studierea presei: spațiu polimorf, legat profund de atmosfera și idealurile unei epoci de puternice transformări într-un Banat confruntat cu multiple probleme și dezvoltarea învățământului strâns legat și el de contextul cultural al perioadei investigate.

Într-adevăr, subiectul s-a dovedit fertil și de o mare complexitate, cu multiple deschideri, care s-au revelat pe măsură ce analiza evoluează. Asumarea lui, cu toate conexiunile culturale și lingvistice, a fost un drum dificil, cu dileme și interogații, drum care a stat la baza unei construcții a subiectului care se impune prin profunzimea viziunii și atenția la detaliile cu adevărat semnificative. Un drum în care cultura luminează aspectele ținând de educație, iar investigarea acestora dă relevanță contextului cultural. Această dublă perspectivă mi se pare plină de consecințe pentru cercetare, dar și creatoare de noi perspective, pe care autoarea le-a dominat prin reflecție, lecturi numeroase, bine asimilate, spirit asociativ, capacitatea de a-și pune întrebările esențiale și a da răspunsurile cele mai adecvate. Densitatea ideatică este remarcabilă.

Fiind vorba, în ultima instanță, de domeniul larg pedagogic, de care educația este intim legată, precum și de

relația acestora cu atmosfera culturală a unei epoci efervescente și complexe, rețin o afirmație a autoarei, concludentă pentru baza teoretică a analizei: „modalitatea de structurare a câmpului epistemologic al pedagogiei din mai multe domenii științifice, poate fi apanajul ideologiei iluministe, deoarece educația a fost, deopotrivă, problemă de meditație filozofică, de decizie social - politică și de investigație științifică”. Se evidențiază astfel firul roșu care străbate întregul demers: ideologia iluministă.

Cartea are în acest sens două mari capitole: *Context cultural și matrice identitară. Iluminismul european și iluminismul românesc ca invariante cultural-istorice. Perioada 1860-1918. Reflexe și conexiuni și Dimensiuni ale culturii active din Banat*. Analiza presei cu preocupări pedagogice se dovedește extrem de importantă pentru cadrul istoric general al cercetării, constituind, în cele din urmă, marele interes al acestei cărți și pregnanța ei noutate. Substanța acestui filon puțin investigat este alimentată de concepte preluate din filozofia românească a culturii, fundamentate pe interesul general european în acest sens pe care se grefează o foarte bună cunoaștere a ceea ce autoarea a numit „presa românească din Banat cu preocupări pedagogice”. Doresc să subliniez în mod deosebit minuțiozitatea cu care și-a construit un corpus concludent pentru edificarea incitantei perspective, cu puține repere în bibliografia problemei, printr-o atentă străbatere a publicațiilor vremii rămase, unele, necercetate, în biblioteci.

Cartea are câteva însușiri importante, pe care doresc să le accentuez, în chip de concluzie. Actualitatea temei este evidentă, contribuția științifică reiese cu toată claritatea, iar acuitatea analitică și erudiția sunt notele definitorii ale întregii cercetări.

Dimensiunea diacronică a investigației înscrie exegeza în tendința actuală a științei de depășire a viziunii pur sincronice. În felul acesta, lucrarea își asumă, extrăgând din desfășurarea istorică, o perioadă de mare fervoare a culturii românești, fiind vorba de modernizarea acesteia și chiar de o primă *occidentalizare*, complexitate accentuată de faptul că aria specială a interesului autoarei vizează Banatul, cu toate problemele lui legate de afirmarea românității într-un spațiu multiethnic.

Privirea istorică exercitată de Ioana Banaduc asupra presei românești din Banat cu preocupări pedagogice, pentru a fi cu adevărat revelatoare, din perspectivă larg culturală, s-a așezat pe un fundal de cunoștințe ample privind situația mai generală din Europa, dar și din interiorul spațiului românesc, în întregul său, dublate de o reflecție foarte bine argumentată și în plan teoretic. Aici se construiesc firele care urmează apoi a fi descoperite în cultura și presa bănățeană, fiind vorba de o matrice spirituală care a dat coerență tuturor manifestărilor, bineînțeles, și a celor din presă, în lunga perioadă investigată.

În acest plan există un anumit tip de informație amplă, atent filtrată și foarte inteligent utilizată, informație

care se va nuanța în subcapitolul referitor la Banat. În acest sector se realizează o cercetare subtilă, care deschide noi trasee.

Mai rețin o altă perspectivă fundamentală a lucrării: coagularea direcțiilor de cercetare în jurul acțiunilor creatoare ale omului conștient de identitatea sa, care își asumă rolul de membru activ al societății, pe baza credinței că știința și cultura sunt expresii simbolice prin care națiunea română își afirmă conștiința identității și a europenității sale.

În complementaritatea lor, aceste forme de manifestare intelectuală sunt stimulate de valorizarea pedagogică a culturii, pornind de la convingerea, de sorginte iluministă, că prin educație, învățământ în limba maternă, viața poporului se va îndrepta, având exemplul altor țări europene. Conștiința profesională a cadrelor didactice, apanaj al acestor acțiuni, începe să se afirme prin inițiativa de a constitui o presă de specialitate în limba română. Demersul propus are ca scop surprinderea activismului cultural al dascălilor, de la manifestările din cadrul reuniunilor de învățători, la apariția presei pedagogice moderne, evidențiindu-se cauzele și consecințele unei evoluții specifice a acesteia, ca și importanța ei pentru cultura românească.

Conștientă de multiplele aspecte pe care studiul presei le poate reține, Ioana Banaduc precizează, precizarea fiind în același timp un act de modestie, dar și dovada conștiinței privind caracterul mereu deschis al unei elaborări științifice autentice, pe care o are cercetătorul de vocație.

Precizarea încheie lucrarea în discuție, și pune în valoare calitățile stilistice care, uneori, luminează un conținut, prin esența lui, sobru și auster: „Încercarea de a explica un fenomen publicistic de o asemenea complexitate poate părea hazardată, pentru că, în orice moment, al altei cercetări, poate să apară o nouă fațetă a problemei sau chiar o nouă publicație, însă posibilitatea de a ne încărca spiritual astăzi din combustia intelectuală a ideilor epocii, prin lectură, merită a fi exploatată. Răsplata efortului va fi pe măsură, pentru că *Prometeu* nu-și ascunde fețele!”

Prof. univ. dr. **Ileana Oancea**

ARGUMENT

Lucrarea își propune să evidențieze rolul presei românești din Banat cu preocupări pedagogice în conturarea climatului efervescent, de factură iluministă, de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutului celui de-al XX-lea.¹

Fără a putea fi exhaustivi în demersul nostru, ne dorim să acoperim o parte din golurile valorificării moștenirii culturale, să reevaluăm și să adâncim rezultatele cercetării de până acum, având în vedere că acest subiect este aproape ignorat de cercetările recente de istorie a culturii.²

Prin lentila presei, seismograful cel mai sensibil pe care s-au imprimat mișcările de idei despre știință, educație, artă, evenimentele, dezideratele vremii, descoperim preocupările pedagogice ale intelectualilor din această parte a țării, de la dascălul sătesc până la cel mai de seamă cărturar, adică diacronia unor activități cu largă deschidere spre celelalte zone culturale, motivate ideologic, cu implicații politice și etice, care nu se încadrează în spațiul strict de cercetare de natură teoretică, dar păstrează legături cu el (în sincronie și în diacronie).

¹ Se bazează pe teza de doctorat cu titlu *Presa românească din Banat cu preocupări pedagogice, în contextul socio-cultural al anilor 1860-1918*.

² Publicațiile cu profil pedagogic din Banat nu au mai făcut subiectul unei cercetări din anul 1966. Vezi V. Popeangă, *Presa pedagogică din Transilvania, 1860-1918*, București, EDP, 1966 (în continuare se va cita Popeangă, *Presa*).